

СЕКЦІЯ «АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ДЕРЖАВНО-ПРАВОВОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ»

УДК 340.142

Саміло Г.О.

доц. НУ «Запорізька політехніка»

ІНТЕРПРЕТАЦІЙНА ТЕХНІКА ЯК ЧАСТИНА ЮРИДИЧНОЇ ТЕХНІКИ

Механізм захисту прав і свобод людини має інструментальний характер, що взагалі властиво всім правовим і іншим соціальним механізмам. Це відкриває можливість для своєрідного технологічного розуміння всіх його елементів, не виключаючи і тлумачення права.

Будь-яка юридично значуща діяльність державних органів, що виражається, як правило, в підготовці і виданні нормативних і індивідуальних правових актів, має специфічний набір засобів, що забезпечують виконання окремих юридичних дій, яку в сучасній теорії права прийнято називати юридичною технікою. Подібно виразами «механістичного» типу, це поняття також несе на собі явний відбиток техніцизму, властивого західній культурі Нового часу практично у всіх її проявах, не виключаючи і право.

Зауважимо, що в кінці XIX - початку XX століть питання правореалізації викликали у юристів набагато більший інтерес, чим проблеми правотворчості. Юристу нечасто доводилося стикатися з процесом створення нової юридичної норми. В результаті цього поняття «юридична техніка» виявилось пов'язаним, в першу чергу, зі практикою реалізації правових норм. Під юридичною технікою, таким чином, можна розуміти сукупність прийомів і способів здійснення практичної діяльності юриста зі застосування, виконання і використання правових норм, або, за висловом Р. Ієрінга, «метод» діяльності юриста-практика. В юридичну техніку також включалися способи і прийоми тлумачення права (в тому числі виявлення і заповнення прогалин законодавчого регулювання). Як наслідок, юридична техніка уособлювала собою «життя права», його втілення в реальні суспільні відносини, наповнення їх правовим змістом.

В деяких випадках юридичною технікою (правової технікою, технікою права) іменувалася вся діяльність практикуючого юриста. Юридична техніка ототожнювалася також з майстерністю юриста (що включає пізнання в юридичній галузі, досвід практичної діяльності, здібності та навички здійснення юридичних дій). Дуже важливо при цьому, що юридична техніка визнавалася приналежністю переважно приватної сфери, характеризувала діяльність адвоката або юрисконсульта по вирішенню конкретних практичних питань (висновки і оформлення угод, ведення судових справ і

т.п.). Відзначимо також, що існування категорії «законодавча техніка» визнавалося деякими правознавцями (детально розроблена в той час прикладна дисципліна «законознавство» стосувалася лише деяких приватних питань техніки правотворчості).

Згодом, приблизно з 50-х років XX століття, з поняттям юридичної техніки, відбувається смислова метаморфоза, і воно починає практично повністю ототожнюватися з технікою правотворчості. Згодом був сформульований більш перспективний в науковому сенсі підхід до юридичної техніки як до елементу будь цілеспрямованої і систематично здійснюваної юридичної діяльності. Він передбачає виділення в структурі юридичної техніки таких розділів і підрозділів, як правотворча; правореалізаційна, інтерпретаційна, систематизуюча, судова, слідча, прокурорська техніка та інші.

На нашу думку, методологічно невірно включати інтерпретаційні техніку до складу техніки правозастосування, оскільки тлумачення активно використовується не тільки в процесі правозастосування, але і в правотворчості. Питання про те, чи можна вважати техніку тлумачення самостійним розділом юридичної техніки є дискусійним, оскільки, як правило, використання інтерпретаційної техніки підпорядковане цілям правотворчості або правозастосування. З іншого боку, існують акти офіційного тлумачення права, структура і логіка побудови яких відрізняється рядом суттєвих особливостей.

Звісно ж, що специфіка інтерпретаційної юридичної діяльності виражена в достатній мірі, щоб говорити про наявність відповідної техніки. Особливість інтерпретаційної техніки визначається насамперед її метою – спрямованістю на отримання знання про зміст юридичного тексту. Тому, якщо законодавча техніка за своєю природою – це техніка творчості, синтезу, то інтерпретаційна техніка – пошукова, пізнавальна, аналітична техніка.

Таким чином, інтерпретаційні юридична техніка – це система засобів і способів, спрямованих на з'ясування змісту правових норм. Якщо врахувати, що саме тлумачення права традиційно постає як двоєдиний процес, який об'єднує в собі, з одного боку, розуміння сенсу права як внутрішній розумовий процес і, з іншого боку, його пояснення як комунікативний мовленнєвий акт, спрямований на передачу отриманого знання, то цей дуалізм повинен бути відображений і в структурі інтерпретаційної техніки. Техніка з'ясування права базується головним чином на використанні наявного набору прийомів, тлумачення. Під прийомом (способом) тлумачення зазвичай мається на увазі деяка технологічно відособлена група операцій по роботі з інтерпретується текстом. Передбачається, що вміле комбінування і коректне використання потрібних прийомів з високим ступенем гарантії забезпечує досягнення необхідного результату. Однак

прийоми не вирішують проблеми цілепокладання, тобто не дають відповіді на питання, який саме результат повинен бути отриманий.

Таким чином, вважаємо можливим і за необхідне підкреслити, що судове тлумачення права має кілька аспектів, які зазвичай не розмежовуються, а саме:

а) техніка з'ясування правових норм, тобто набір прийомів і засобів пошукового характеру, що використовуються суддями для найбільш точного встановлення змісту правових приписів;

б) техніка роз'яснення правових норм, тобто сукупність тих способів аргументації, які застосовуються суддею при складанні інтерпретаційного акту для доведення виявленого сенсу правової норми до відома адресатів;

в) політика судового тлумачення, тобто система установок стратегічного характеру, що лежать в основі інтерпретаційної діяльності суду.